

**PORADNIK DLA ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH**

NGO
**ORGANIZACJE
POZARZĄDOWE**

SPIS TREŚCI

I.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – podstawowe informacje.....	3
1.	Organizacje pozarządowe – definicja.....	3
2.	Organizacje pozarządowe – akty prawne.....	3
3.	Cele działalności organizacji pozarządowych.....	7
4.	Formy prawne organizacji pozarządowych.....	7
II.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – współpraca z samorządem.....	12
1.	Obowiązek współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi.....	12
2.	Sposoby współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi.....	13
3.	Zasady współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi.....	15

I. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – podstawowe informacje

W przestrzeni publicznej coraz częściej pojawia się termin organizacji pozarządowych. W języku angielskim to samo określenie oznaczone jest jako: non governmental organisation, czyli w skrócie NGO. To właśnie nim najczęściej posługują organizacje międzynarodowe, aby globalnie określać zjawisko, jakim są organizacje pozarządowe. Dzięki temu termin jest zrozumiały dla wszystkich oraz jednolity w wielu krajach. Inną, obowiązującą nazwą, jaką posiadają organizacje pozarządowe jest organizacja non profit. Oznacza to, że ich działalność nie może być nastawiona na zysk, ale przede wszystkim na wypełnianie i zaspokajanie potrzeb. Oczywiście nie oznacza to, że organizacje pozarządowe nie są uznawane jako działalność gospodarcza. Wszystkie jednak dochody, jakie pozyskują, przekazują na działalność mającą na celu pomoc innym, a także na zaspokajanie potrzeb organizacyjnych, takich jak m.in. płacenie pensji pracownikom czy tworzenie kampanii społecznych.

1. Organizacje pozarządowe – definicja

Organizacja pozarządowa, czyli NGO to instytucja działająca na rzecz konkretnego interesu, a jej działalność nie może mieć charakteru zarobkowego. Organizacje pozarządowe nazywane są także trzecim sektorem. Forma ta podkreśla ich znaczenie dla społeczeństwa, zaraz obok sektora publicznego i rynkowego. Każda organizacja pozarządowa prowadzi własną działalność i powstaje z inicjatywy osób prywatnych. Jednocześnie należy podkreślić, że musi działać w interesie publicznym, a nie prywatnym. Charakterystyczną cechą organizacji pozarządowych jest to, że nie są w żaden sposób powiązane z władzami państwowymi. Na swoją działalność nie otrzymują rządowego wsparcia. NGO posiada indywidualny, wewnętrzny statut, według którego działa.

2. Organizacje pozarządowe – akty prawne

Nie ma jednego aktu prawnego, który regulowałaby ogół zagadnień związanych z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych. Oprócz podstaw „założycielskich” ważne są fragmenty innych ustaw i rozporządzeń, które regulują poszczególne aspekty funkcjonowania NGO, np. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z dnia 2020 r., poz. 1406 z późn. zm.) – opisuje kwestię zwolnień podatkowych; Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 685 z późn. zm.) – zasady płacenia tego podatku; Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 305) – niektóre szczegóły w realizacji projektów, dofinansowanych z publicznych pieniędzy; ustawa z dnia 4 lutego 2004 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1231 z późn. zm.) – zasady np. zawierania umów o dzieło z autorami projektów lub wykorzystania zdjęć, kodeks pracy – kwestie zatrudniania itd.

Na poziomie ogólnym funkcjonowanie sektora pozarządowego opisują trzy ustawy.

- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2261)

Stowarzyszenia powinny znać zapisy ustawy - Prawo o stowarzyszeniach. W akcie tym podkreślono, że stowarzyszenia są „narzędziem” do realizacji wolności obywatelskich: prawa do zrzeszania się oraz prawa do równego, bez względu na przekonania, czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i prawa do wyrażania zróżnicowanych poglądów, a także realizacji indywidualnych zainteresowań. Ponadto ustawa ta opisuje zasady powoływania, funkcjonowania i zamykania stowarzyszeń.

Ważne zapisy tego aktu to m.in.:

- zdefiniowanie stowarzyszenia jako „dobrowolnego, samorządnego, trwałego zrzeszenia o celach niezarobkowych”,
- wskazanie, że stowarzyszenie opiera swoją działalność na pracy społecznej członków, ale ma też prawo do zatrudniania pracowników (w tym członków),
- zasada, że stowarzyszenie jest zakładane przez 7 osób, które uchwalają statut i wybierają zarząd oraz komisję rewizyjną,
- określenie obowiązkowej zawartości statutu,
- nałożenie obowiązku posiadania kontroli wewnętrznej (zazwyczaj tzw. komisji rewizyjnej) i zarządu,
- prawo stowarzyszeń do zbierania składek członkowskich, korzystania z darowizn, spadków, dochodów własnych, zbiórek publicznych, a także do otrzymywania dotacji i do prowadzenia działalności gospodarczej,
- prawo do zakładania stowarzyszeń zwykłych, które nie podlegają rejestracji w KRS tylko w ewidencji starosty.

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2167)

Fundacje powinny znać zapisy ustawy o fundacjach. Opisuje ona zasady powoływania, działania oraz zamykania fundacji, a także wskazuje cele, dla których fundacje mogą być powoływane. Cele te powinny być zgodne z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto powinny być społecznie lub gospodarczo użyteczne (w szczególności chodzi tu o: ochronę zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświatę i wychowanie, kulturę i sztukę, opiekę i pomoc społeczną, ochronę środowiska oraz opiekę nad zabytkami).

Ważne zapisy tego aktu to m.in.:

- wskazanie roli fundatora, który w tzw. oświadczeniu woli o ustanowieniu fundacji (w formie aktu notarialnego) opisuje cel fundacji oraz jej składniki majątkowe (np. pieniądze lub nieruchomości), a także ustala statut,
 - prawo fundacji do prowadzenia działalności gospodarczej,
 - wskazanie, że pracami fundacji kieruje zarząd,
 - obowiązek składania co rok sprawozdań ze swojej działalności odpowiedniemu ministrowi, wybranemu ze względu na główne cele fundacji (wzór sprawozdania określa rozporządzenie z 8 maja 2001 w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.)

Zarówno stowarzyszenia, jak i fundacje podlegają ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w skrócie określanej jako „Ustawa o pożytku”. Bywa ona nazywana konstytucją trzeciego sektora, gdyż wprowadziła podstawowe definicje: organizacji pozarządowej i wolontariatu. Określono w niej również zasady współpracy z administracją publiczną i wprowadzono pojęcie pożytku publicznego.

Ważne zapisy tego aktu to m.in.:

- definicja organizacji pozarządowej,

- definicja działalności pożytku publicznego, którą jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie,
 - wskazanie, że administracja publiczna współpracuje w zakresie zadań publicznych z organizacjami pozarządowymi w różnych formach, w tym zlecenia zadań oraz konsultacje aktów prawnych,
 - obowiązek uchwalania programu współpracy między samorządem a organizacjami pozarządowymi, w którym opisane są lokalne zasady współpracy,
 - wprowadzenie pojęcia działalności odpłatnej i nieodpłatnej pożytku publicznego,
 - wprowadzenie pojęcia organizacji pożytku publicznego (OPP), określenie jej obowiązków i przywilejów, w tym możliwości ubiegania się o 1% podatku dochodowego od osób prywatnych,
 - opisanie funkcjonowania rad działalności pożytku publicznego (na poziomie gminy, powiatu, województwa oraz kraju) - ciała konsultacyjnego, w którym uczestniczą organizacje pozarządowe oraz przedstawiciele administracji publicznej,
 - wprowadzenie pojęcia wolontariusza.
- Inne ważne ustawy

W codziennym działaniu organizacja pozarządowa zobowiązana jest stosować się również do zapisów innych ustaw. Warto tu wymienić:

- Ustawę z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 112), z którą mamy do czynienia przy rejestracji NGO, jak również podczas zgłaszania zmian)
- Ustawę z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 217 z późn. zm.), która wskazuje jak należy prowadzić księgowość organizacji pozarządowej,
- Ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z dnia 2020 r., poz. 1406 z późn. zm.), która reguluje m.in. jeden z podstawowych obowiązków NGO czyli coroczne rozliczenie się z fiskusem przy pomocy deklaracji CIT-8,

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, tzw. RODO - w praktyce każda organizacja będzie musiała znać zapisy przedmiotowego rozporządzenia, ponieważ trudno jest prowadzić działania bez przetwarzania (np. gromadzenia) danych konkretnych osób fizycznych.
- Ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks Pracy (t.j. Dz.U. z dnia 2020 r., poz. 1320 z późn. zm.), który będzie wskazywał jakie obowiązki ma organizacja wobec zatrudnionych w niej osób,
- Ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks Cywilny (t.j. Dz.U. z dnia 2020 r., poz. 1740 z późn. zm.) - to zbiór przepisów regulujących stosunki między różnymi podmiotami np. zasady zawierania umów (ze współpracownikami, partnerami itp.).

3. Cele działalności organizacji pozarządowych

Do głównych celów działalności NGO należy:

- rozwiązywanie problemów i potrzeb społecznych, z którymi państwo samodzielnie sobie nie radzi. Specyficzna działalność NGO sprawia, że mają one możliwość realizacji wielu zadań znacznie szybciej i taniej, niż zrobiłby to nawet najlepiej funkcjonujący podmiot publiczny,
- zażegnywanie konfliktów powstających wewnątrz społeczeństwa, wynikających z niezadowolenia społecznego co do nieudolności rządu w rozwiązywaniu skomplikowanych problemów,
- zapewnienie możliwości obywatelom na wypowiedzenie własnego zdania i zabranie głosu w trudnych sprawach społecznych.

4. Formy prawne organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe dzielimy na 2 grupy podmiotów:

Posiadające osobowość prawną	Nie posiadające osobowości prawnej
<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenia • Fundacje • Związki zawodowe • Partie polityczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenia zwykłe • Koła gospodyń wiejskich • Uczelniane organizacje studenckie

Do najczęściej spotykanych form organizacji pozarządowych można zaliczyć stowarzyszenia i fundacje.

Organizacja pozarządowa jako stowarzyszenie

Aby organizacja pozarządowa mogła działać jako stowarzyszenie, nie musi mieć własnego kapitału. Najważniejsi w jej działalności są jej członkowie oraz podejmowanie działań na ich rzecz. Zrzeszają się oni po to, aby realizować własne cele. Z formalnego punktu widzenia założenie stowarzyszenia jest dużo prostsze niż fundacji. Organizacja pozarządowa w tej formie nie musi sporządzać rocznego sprawozdania ze swojej działalności. Dużym atutem działalności w tym kształcie jest również to, że stowarzyszenie może zabierać głos w sprawach publicznych, a fundacja nie.

Organizacja pozarządowa jako fundacja

Aby organizacja pozarządowa mogła działać jako fundacja, musi posiadać kapitał. Jej założyciel musi przeznaczyć część swojego majątku na jej działalność. Konieczne jest ustalenie statutu, jak i sposobu realizacji celów społecznych.

RÓŻNICE:

	STOWARZYSZENIE	FUNDACJA
WŁADZE	<p>Organami stowarzyszenia są:</p> <ul style="list-style-type: none">- walne zebranie członków/ delegatów,- zarząd,- organ kontroli (np. komisja rewizyjna). <p>Najważniejszym organem władzy w stowarzyszeniu jest walne zebranie członków, które w zakresie działania organizacji korzysta z domniemania kompetencji. Oznacza to tyle, że w przypadku braku określenia w statucie jaki organ władzy decyduje o danej materii – przyjmuje się, że taką decyzję (w formie uchwały) może podjąć walne zebranie członków. Gdy członków w stowarzyszeniu jest bardzo dużo, zamiast walnego</p>	<p>Organami fundacji są:</p> <ul style="list-style-type: none">- zarząd,- organ kontroli wewnętrznej. <p>W fundacji najważniejsze decyzje podejmuje zarząd. Organ kontroli wewnętrznej jest nieobowiązkowy. Fundator (fundatorzy) nie ma żadnych szczególnych uprawnień w fundacji, oprócz tych, które zostały mu przyznane w statucie. Brak jest pojęcia członkostwa. W fundacji można zasiadać w jej władzach, być jej pracownikiem lub wolontariuszem.</p>

	<p>zebrania członków, statut może przewidzieć zebranie delegatów.</p> <p>Do zarządu należy kierowanie jego bieżącą działalnością i reprezentowanie stowarzyszenia na zewnątrz. Wykonuje on wolę walnego zebrania członków i przed nim też odpowiada. Jest także kontrolowany przez właściwy organ kontroli stowarzyszenia, np. komisję rewizyjną.</p>	
MAJĄTEK	Ludzie stanowią kapitał organizacji. Nie jest potrzebny majątek.	Jest podstawą działania fundacji już na etapie jej powstania. Majątkiem mogą być pieniądze, papiery wartościowe, ruchomości i nieruchomości.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	<ul style="list-style-type: none"> – składki członkowskie – dotacje – darowizny – zbiórki publiczne – własna działalność gospodarcza – odpłatna działalność pożytku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – brak składek członkowskich – dotacje – darowizny – zbiórki publiczne – własna działalność gospodarcza – odpłatna działalność pożytku publicznego
CELE/FORMY DZIAŁANIA	<ul style="list-style-type: none"> – Dopuszczalny jest każdy cel zgodny z prawem. – Cel niezarobkowy – Cel może być abstrakcyjny, nierealny – Cel może polegać na wspieraniu własnych członków – Odbiorcami działań stowarzyszenia są jego członkowie lub osoby spoza organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – Cel powinien być zgodny z prawem, społecznie lub gospodarczo użyteczny – Cel niezarobkowy – Cel nie może polegać na wspieraniu własnych członków – Cel nie może być abstrakcyjny, nierealny – Odbiorcami działań fundacji są osoby spoza organizacji
NADZÓR	Nadzorują starostowie lub prezydenci miast na prawach powiatu. Stowarzyszenia nie mają corocznych obowiązków sprawozdawczych wobec organu nadzoru.	Nadzór nad fundacjami sprawują ministrowie właściwi ze względu na prowadzoną przez organizację działalność (np. fundacja zajmująca się sportem podlega kontroli Ministra Sportu, fundacja zajmująca się ekologią – Ministra Środowiska) oraz starostowie właściwi ze względu na siedzibę fundacji. Na fundacji ciąży obowiązek złożenia co roku

		sprawozdania z działalności do ministra, któremu podlega.
LIKwidACJA	<p>Mając na uwadze fakt, iż stowarzyszenia są zrzeszeniem dobrowolnym, <u>decyzję o rozwiązaniu stowarzyszenia można podjąć w każdym momencie działania i z dowolnych przyczyn.</u></p> <p>Powody dla jakich następuje podjęcie decyzji o samorozwiązaniu stowarzyszenia mogą być różne: rozproszenie członków po świecie, zmniejszenie się liczby członków zwyczajnych poniżej ustawowo wymaganą liczbę czy brak zarządu zdolnego do podejmowania decyzji.</p> <p>W praktyce najczęstszą przyczyną jest spadek zaangażowania osób w działania stowarzyszenia. Ludzie zmieniają miejsce zamieszkania, zainteresowania, nie są w stanie zmobilizować siebie i innych do prowadzenia działań. Jeśli ten stan trwa co najmniej rok warto rozważyć podjęcie decyzji o likwidacji.</p> <p><u>Rozwiązanie stowarzyszenia przez sąd</u></p> <p>Decyzja o rozwiązaniu stowarzyszenia przez sąd może być podjęta na wniosek zgłoszony przez organ nadzoru (starosta), który ma prawo do sprawdzenia czy stowarzyszenie działa zgodnie z prawem. Jeśli stwierdzi, że tak nie jest może zgłosić tę informację do sądu. To sąd decyduje jaka zostanie wymierzona kara, a może być nią rozwiązanie organizacji.</p> <p>Sąd może również rozwiązać stowarzyszenie na wniosek prokuratora.</p>	<p>Kwestie likwidacji fundacji reguluje art. 15 Ustawy o fundacjach. Przewidziane są w nim dwa powody, z jakich może zostać zlikwidowana fundacja. Są to: osiągnięcie celu, dla którego została ustanowiona fundacja oraz wyczerpanie środków finansowych i majątku fundacji. Tryb postępowania likwidacyjnego powinien być określony w statucie fundacji, jeśli brak jednak takich unormowań w statucie, sprawę likwidacji fundacji rozstrzyga właściwy sąd rejestrowy.</p> <p>Procedurę likwidacyjną fundacji zwykle rozpoczyna decyzja o likwidacji, podjęta przez organ do tego właściwy, określony w statucie (może to być zarząd, fundator, rada fundacji). Gdy statut nie przewiduje likwidacji fundacji lub jego postanowienia w tym przedmiocie nie są wykonywane, to zgodnie z Art. 15 ust. 2 ustawy o fundacjach minister właściwy dla fundacji lub starosta, zwraca się do sądu o likwidację fundacji.</p>

	Sąd może także rozwiązać stowarzyszenie z własnej inicjatywy np. jeśli organizacja mimo wezwań nie składa obowiązkowych dokumentów (np. zmian władz, zmian statutu). W przypadku stowarzyszeń z działalnością gospodarczą (wpisanych do rejestru przedsiębiorców) sąd ma także możliwość rozwiązania kiedy organizacja mimo wezwania nie złożyła sprawozdań finansowych za ostatnie dwa lata.	
--	---	--

Dodatkowo same stowarzyszenia dzielą się na stowarzyszenia zwykłe i rejestrowe:

	STOWARZYSZENIE ZWYKŁE	STOWARZYSZENIE REJESTROWE
LICZBA OSÓB	co najmniej trzy osoby	co najmniej siedem osób
ZAŁOŻENIE	uchwalenie <u>regulaminu</u> stowarzyszenia, wybranie przedstawiciela	zebranie założycielskie, na którym przyjmuje się <u>statut</u> i wybiera komitet założycielski (najlepiej od razu też zarząd i komisję rewizyjną)
REJESTRACJA	wpis do ewidencji stowarzyszeń prowadzonej w starostwie	wpis do Krajowego Rejestru Sądowego
DZIAŁALNOŚĆ	nie może prowadzić działalności odpłatnej	może prowadzić działalność odpłatną oraz działalność gospodarczą
OSOBOWOŚĆ PRAWNA	nie posiada osobowości prawnej	posiada osobowość prawną

WSPÓLNE OBOWIĄZKI

Stowarzyszenie zwykłe, podobnie jak organizacja zarejestrowana w KRS, musi uzyskać numery **REGON** i **NIP**.

KONTO BANKOWE - rachunek w banku może okazać się niezbędny w celu opłacenia faktur za usługi wynajętych firm, a tym bardziej przekazania zaliczek na poczet podatku dochodowego i ewentualnych składek ZUS od wynagrodzeń czy otrzymania dotacji od administracji publicznej.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ - stowarzyszenie zwykłe obowiązują te same wymogi w zakresie sprawozdawczości co stowarzyszenie zarejestrowane w KRS. Oznacza to, że stowarzyszenia muszą prowadzić bieżącą księgowość, a także sporządzać roczne sprawozdanie finansowe ze swojej działalności (*bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa*) i składać je do właściwego urzędu skarbowego wraz z roczną deklaracją CIT-8.

Z pewnością można stwierdzić, że prowadzenie stowarzyszenia zwykłego jest o wiele prostsze i nie wymaga dużego zaangażowania. Niestety łatwość jaką daje prowadzenie stowarzyszenia zwykłego odbija się na możliwościach, jakie można wyciągnąć ze stowarzyszenia rejestrowego. Najważniejszym uprawnieniem, które daje stowarzyszenie rejestrowe jest możliwość prowadzenia odpłatnej działalności pożytku publicznego oraz prowadzenie działalności gospodarczej. Działalności te, pozwalają na dodatkowe pozyskiwanie środków pieniężnych na realizację celów statutowych.

Stowarzyszenie zwykłe można w każdym czasie przekształcić w stowarzyszenie rejestrowe.

II. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – współpraca z samorządem

Relacje między organizacjami pozarządowymi a władzami, zwłaszcza samorządowymi, są uregulowane ustawowo (w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy dotyczące funkcjonowania samorządu). W prawie przewidziano bardzo szeroki zakres wzajemnych relacji – współpracy, która powinna opierać się m.in. na partnerstwie. Samorządy mogą stać się dla NGO strategicznym partnerem ponieważ obie strony mają wspólny cel, jakim jest działanie na rzecz otoczenia i społeczności oraz dobra jakość życia czyli tzw. dobra publiczne.

1. Obowiązek współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi

Przepisy prawa nie określają obowiązku współpracy NGO z władzami, jednakże władze wpływają na funkcjonowanie organizacji poprzez regulacje prawne. Od władz uzyskuje się różnego rodzaju pozwolenia, interpretacje przepisów, wynajmuje się pomieszczenia itd. Administracja dysponuje również publicznymi pieniędzmi, o które można się ubiegać. Nawet jeśli zadania, które stawia przed sobą NGO, są finansowane z innych źródeł, to współpraca merytoryczna może okazać się niezwykle ważna. Projekty mogą być po prostu wykonywane lepiej i z większą korzyścią dla ogółu, jeśli pozyska się przychylną pomoc urzędników, np. w zakresie pomocy w promocji, korzystania z przestrzeni publicznej lub miejskich (gminnych) lokali.

Władze zobligowane są do opracowywania i realizacji strategii oraz planów działań, które kierowane są do różnych grup społecznych (np. strategia rozwoju lokalnego czy rozwiązywania problemów społecznych), dlatego warto zwrócić uwagę na konsultacyjny i opiniotwórczy aspekt współpracy. Organizacje pozarządowe – jako praktycy życia społecznego – dysponują wiedzą o potrzebach „na dole” i mają pomysły na nowe rozwiązania.

Obowiązek współpracowania władz ze stowarzyszeniami i fundacjami określony jest wprost w art. 5 ustawy o pożytku, w którym wskazano, że organy administracji publicznej (a więc władze centralne, regionalne i samorządowe) realizują zadania w określonym zakresie („czyli prowadzą działalność pożytku publicznego”) we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Na poziomie ogólniejszym zapisane jest to w Konstytucji, m.in. przez przywołanie zasady pomocniczości.

2. Sposoby współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi

Zasady i formy współpracy są opisane w programie współpracy – obowiązkowym dla samorządu dokumencie prawa lokalnego, uchwalanym przez radę gminy co rok do 30 listopada (na rok następny). Samorząd może (choć nie musi) uchwalić także program wieloletni. Dla organów administracji rządowej (np. ministerstw) uchwalanie programu (zarówno rocznego, jak i wieloletniego) z organizacjami pozarządowymi nie jest obowiązkiem, lecz możliwością.

Program współpracy z organizacjami pozarządowymi w Gminie Bieruń:

<https://bip.bierun.pl/prawo/uchwaly-rady-miejskiej/XV82020/idn:12015>

Formy współpracy możemy podzielić na finansowe i pozafinansowe.

a) Finansowe

Formą współpracy, która jest najbardziej znana stowarzyszeniom i fundacjom, jest **zlecenie realizacji zadań publicznych** i przekazywanie dotacji na zasadach określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Organ administracji publicznej zamierzający zlecić realizację zadania publicznego organizacjom pozarządowym, ogłasza **otwarty konkurs ofert**. Ogłoszenie o konkursie musi być opublikowane z co najmniej 21-dniowym wyprzedzeniem, tak by dać organizacjom czas na zapoznanie się z warunkami oraz wypełnienie i złożenie wniosków. Oferty złożone przez organizacje opiniuje specjalnie do tego powołana komisja konkursowa. Wyniki otwartego konkursu ofert ogłasza się niezwłocznie po wyborze oferty. Po ogłoszeniu wyników urząd, jak najszybciej musi zawrzeć ze zwycięskimi organizacjami umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego.

Informacje o ogłoszonych konkursach ofert można znaleźć:

- w Biuletynie Informacji Publicznej,
- w siedzibie urzędu, w miejscu przeznaczonym na zamieszczanie ogłoszeń,
- na stronie internetowej urzędu ogłaszającego konkurs.

Szczegółowe wzoru druków określa Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002057>

Poza formą konkursową, organizacje pozarządowe mogą uzyskać dotację na realizację zadania publicznego w formie „**małego grantu**” - dotację od samorządu do wysokości 10 tysięcy złotych. Przepisy tej formy wsparcia zawarte są w art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, umożliwiając stowarzyszeniom ubieganie się o dotację od samorządu. Zaletą małego grantu jest to, że organizacja nie musi dostosować się do warunków, terminów i tematów określonych w ogłoszeniu o konkursach dotacyjnych, gdyż dotacje te mogą być przyznane niezależnie od konkursów – o ile samorząd uzna „celowość” zadania publicznego i będzie dysponował odpowiednimi środkami.

Szczegółowe wzoru druków dla „małych grantów” określa Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie uproszczonego wzoru oferty i uproszczonego wzoru sprawozdania z realizacji zadania publicznego:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002055/O/D20182055.pdf>

Inna formą wsparcia jest możliwość finansowania zadań sprzyjających rozwojowi sportu. Powyższe wynika z zapisów ustawy o sporcie. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego (rada) może określić, w drodze uchwały, warunki i tryb finansowania zadania własnego, wskazując w uchwale cel publiczny z zakresu sportu, który jednostka ta zamierza osiągnąć.

Klub sportowy, działający na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, nie działający w celu osiągnięcia zysku, może otrzymywać dotację celową z budżetu tej jednostki na podstawie ww. uchwały.

W Bieruniu szczegółowe zasady określa Uchwała Nr III/2/2014 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 27 lutego 2014 r.:

<https://bip.bierun.pl/ogloszenia/sport/DOTACJE-DLA-KLUBOW-SPORTOWY/idn:5520>

b) pozafinansowe

Władze oraz organizacje pozarządowe współpracują także poprzez wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności oraz poprzez konsultowanie projektów aktów

normatywnych. Władze mogą utworzyć z przedstawicielami stowarzyszeń i fundacji wspólne zespoły o charakterze doradczym, mogą też podjąć tzw. inicjatywę lokalną oraz zawrzeć umowę partnerską, np. w celu realizacji jakiegoś projektu finansowanego z funduszy unijnych.

Ponadto władze mogą utworzyć centrum wsparcia dla organizacji pozarządowych, które będzie oferowało doradztwo, szkolenia, konsultacje. Centrum takie może być prowadzone przez organizację pozarządową lub przez urzędników.

3. Zasady współpracy władzy z organizacjami pozarządowymi

Współpraca administracji z organizacjami pozarządowymi oparta jest na następujących zasadach:

a) zasada pomocniczości

Zasada ta mówi, że każdy szczebel władz powinien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie realizowane przez szczebel niższy. Można też powiedzieć, że władze nie powinny brać na siebie realizacji tych przedsięwzięć, które mogą być podjęte przez jednostki, rodziny czy wspólnoty lokalne. Właśnie z zasady pomocniczości wynika domniemanie, że jeśli jakieś problemy mogą być rozwiązane przez określoną grupę obywateli, na przykład organizację pozarządową, to należy im powierzyć ich rozwiązanie.

b) zasada partnerstwa

Partnerstwo odnosi się do współuczestniczenia obywateli - głównie skupionych w organizacjach pozarządowych - w procedurach decyzyjnych inicjowanych przez organy administracji samorządowej. Mieszkańcy tworzą z mocy prawa wspólnotę samorządową. Ci sami mieszkańcy - mogą swobodnie realizować swoje prawo do zrzeszania się tworząc fundacje, stowarzyszenia, ruchy i grupy obywatelskie, związki zawodowe i organizacje społeczno-zawodowe bądź wstępować do już istniejących podmiotów. Zaś za ich pośrednictwem wypowiadać się w sprawach publicznych.

c) zasada efektywności

Zgodnie z zasadą efektywności środki publiczne powinny być wydawane w sposób racjonalny. Oznacza to świadome, celowe, oszczędne oraz planowe dysponowanie powierzonymi zasobami. Istotą niniejszej zasady jest wybór najefektywniejszej metody gospodarowania przy osiągnięciu rezultatów najwyższej jakości.

Wdrożenie zasady efektywności przez organizacje pozarządowe powinno oznaczać wykonywanie działań powierzonych przez samorząd w oparciu o reguły gospodarności (oszczędnie), tworzenia maksymalnej wartości za określone nakłady.

d) zasada jawności

Zasada jawności zakłada, że partnerzy współpracy wzajemnie udostępniają sobie pełną i prawdziwą informację na temat obszarów swojego działania, które są istotne z punktu widzenia budowania wysokiej jakości partnerstwa. Wynika to z potrzeby budowania wzajemnego zaufania. Informacja powinna być udostępniana w adekwatnych formach (możliwość dostępu, odpowiednie formaty), powinna być adekwatna pod względem treści (ważne elementy potrzebne dla odbiorcy, wysoki poziom klarowności przekazu).

e) zasada uczciwej konkurencji

Zasada uczciwej konkurencji zakłada, że wszystkie odpowiednio przygotowane podmioty mają szansę rywalizować o możliwość wykonywania zadań publicznych. W oparciu o zasadę uczciwej konkurencji można znaleźć najbardziej efektywnego realizatora zadań publicznych. Wszystkie organizacje pozarządowe powinny mieć równy dostęp do możliwości współpracy.